

JUDETUL BIHOR.

OBIECTIVE TURISTICE

Judetul **Bihor**, prin frumusetea si originalitatea peisajului natural, prin monumentele istorice si prin elementele etnografice, ofera turistilor variate si bogate posibilitati de recreere si instruire.

I Asezare geografica

Judetul Bihor, situat in extremitatea V – NV a Romaniei, la granita cu Ungaria, in bazinele raurilor Barcau, Crisul Repede si Crisul Negru de care este si strabatut si care curg de la est spre vest, intre 46°23'48" si 47°35'21" latitudine N si 21°26'06" si 22°48'39" longitudine E, intre judetele Satu Mare (N – NE), Salaj (NE), Cluj (E), Alba (SE), Arad (S) si Republica Ungaria (V).

Din punct de vedere administrativ, judetul Bihor are o retea densa de asezari, cuprinzand zece orase, din care patru municipii (Oradea fiind resedinta din judet), cu 21 de localitati componente, 90 de comune, din care trei suburbane si 435 de sate. Cel mai important centru economic si social – cultural al judetului si unul dintre marile orase ale tarii este Oradea cu 173.621 de locuitori. Celelalte orase, centre social – culturale (Salonta, Marghita, Beius, Alesd, Stei, Vascau, Nucet) au sub 20.000 de locuitori fiecare.

II Aspecte generale privind cadrul natural

Bogatiile naturale ale subsolului sunt reprezentate prin resursele de lignit (Popesti, Borumlacla, Varzari, Suplacu de Barcau, Osorhei), bauxite (Muntii Padurea Craiului), nisipuri bituminoase (Derna, Tatarus), petrol (Suplacu de Barcau), argile refractare (Balnaca, Suncuius), marmura (Baita, Chiscau), bentonita (Vadu Crisului), precum si prin izvoare cu ape geotermale (langa Oradea – Baile Felix si Baile 1 Mai, Madaras, Rabagani si Tamaseu) si ape minerale (Tinca si Stana de Vale). Resursele solului le formeaza intinsele suprafete ocupate de paduri (cer, gorun, garnita, fag, brad, molid), pasuni si fanete naturale.

A Relieful

Relieful este variat, fiind dispus in trepte ce coboara de la est la vest, dinspre culmile Muntilor Apuseni spre Campia de Vest. In est, pe teritoriul judetului, se gasesc culmile inalte vestice ale Muntilor Bihorului ce salta peste 1.800 m si masivele Codru-Moma, Padurea-Craiului si Plopis (ses) - de inaltimi mai mici (500-1.000 m) – ce completeaza ca o treapta mult mai joasa silueta inalta a Bihorului. Aceste culmi mai coborate, ce patrund ca niste tentacule spre vest, sunt despartite intre ele de depresiunile Beiusului, pe Crisul Negru, si Vad-Borod, pe Crisul Repede. Dealurile piemontane fac trecerea spre treapta cea mai joasa, spre Campia de Vest.

B Clima

Clima judetului Bihor este temperat – continentală, cu influente ale circulației maselor de aer vestice, care transporta un aer umed. Valorile parametrilor meteorologici sunt influențate și de creșterea treptată a altitudinii reliefului de la V la E. Astfel, temperatura medie anuală scade de la 10,5°C în câmpie, la 8-10°C în zona deluroasă și a munților cu altitudini mici și la 2-4°C pe culmile montane înalte din E. În arealul judetului Bihor, temperatura maximă absolută (40,2°C) a fost înregistrată la Vascau, iar temperatura minimă absolută (-30,5°C) la Beius. Cantitatea de precipitații prezintă variații anuale, anotimpuale și lunare, în raport cu etajarea unităților de relief, atingând valori medii anuale de 600 mm în câmpie, 700 – 1.000 mm în regiunile deluroase și peste 1.400 mm pe treptele înalte de relief.

C Hidrografia

Reteaua hidrografică care drenează județul Bihor, de la E la V, prezintă o densitate mare și aparține în majoritate celor trei bazine colectoare principale: Barcau, Crisu Repede și Crisu Negru, la care se mai adaugă cursul inferior al râului Ier. Regimul natural de scurgere al râurilor prezintă variații mari de nivel (8 – 10 m) și al debitului lor lichid, înregistrând o creștere accentuată de la izvor la vărsare. Reteaua de canale este reprezentată prin: Canalul Crisurilor, ce leagă Crisu Repede, în N (în arealul satului Tarian, comuna Girisu de Cris) cu Crisu Negru, în S (satul Tamasda, comuna Avram Iancu), Canalul Culiser (41 km) ș.a.

Lacurile naturale sunt puține, cel mai reprezentativ fiind lacul Petea, cu apă termală care asigură dezvoltarea unor forme relict de floră (*Nymphaea lotus* var. *thermalis*) și faună (*Melanopsis parreyssi*). Există și o serie de lacuri artificiale, amenajate ca bazine piscicole (Cefa, 670 ha; Tamasda, 206 ha; Inand, 164 ha; Homorog, 105 ha; Madaras, 30 ha ș.a.

D Vegetația

Vegetația prezintă o zonalitate verticală evidentă, grefată pe etajarea treptelor de relief, dar cu unele particularități locale legate de expunerea și de gradul de înclinare al versanților. Vegetația subalpină, prezentă pe suprafețe restrânse pe cele mai înalte culmi, la peste 1.700 m altitudine, cuprinde pajisti dominate de taposică (*Nardus stricta*), firuță (*Poa alpina*), paruscă (*Festuca supina*) ș.a. ce alternează, pe alocuri, cu tufisuri taratoare, printre care se remarcă jneapanul, ienuparul, afinul ș.a. Etajul coniferelor, extins între 1.000 și 1.700 m altitudine, are ca element dominant molidul (*Picea abies*), în amestec cu brad (*Abies alba*), iar etajul pădurilor de foioase ocupă spațiul cuprins între 300 și 1.000 m altitudine, fiind alcătuit din păduri de stejar în amestec cu gorun, carpen, frasin, ulm ș.a. Zona pădurilor de foioase, situată între 70 și 300 m altitudine, este constituită predominant din cer în amestec cu carpen, gorun, alternând cu pajisti secundare și culturi agricole. Zona de silvostepă este ocupată de culturi agricole, iar, pe alocuri, cu vegetație de nisipuri și sarături.

E Fauna

Fauna pădurilor este cea mai însemnată și mai bine reprezentată, cuprinzând numeroase exemplare de interes cinegetic, printre care se numără cerbul, muflonul (colonizat), mistretul, ursul, râsul, jderul de pădure, cocosul de munte, ierunca, fazanul ș.a. Fauna silvostepii este slab reprezentată, fiind alcătuită din popandai, hărciogii, orbeti, iepuri, prepelițe, grauri și

cateva specii de reptile. Apele raurilor si lacurilor sunt bogate in pastrav, lipan mreana, clean, crap, stiuca, biban s.a.

F Rezervatii naturale

1. Rezervatii Complexe

CETATILE PONORULUI SI VALEA GALBENII

Rezervatia geologica si peisagistica care reprezinta un remarcabil fenomen carstic cu o suprafata de 93,30 ha, este situata in Muntii Bihorului in zona de origine a vailor Crisul Pietros, Somesul Cald si Ariesul.

Pentru a ajunge la acest interesant complex carstic si peisagistic strabatem soseaua de la Huedin la Padis, unde putem poposi la cabana cu acelasi nume, iar de aici marcajul ne indreapta spre acest monument al naturii de o rara frumusetate.

Cetatile Ponorului sunt constituite din trei circuri calcaroase amplasate intr – o gigantica depresiune impadurita, adanca de 300 m si care la partea sa superioara are un diametru de peste 1 km.

Primul circ calcaros reprezinta partea terminala a vailor care se infunda, iar peretele sau lateral este strapuns de un portal ce depaseste 70 m inaltime si care permite accesul in cercul al doilea care este de fapt un avent circular de 200 m inaltime.

Al treilea cerc este separat de primul printr – un prag redus si prezinta o forma triunghiulara iar in peretele sau vestic inalt de 200 m se deschide gura pesterii de la Caput prin care iese un rau subteran a carei apa se prabuseste in alta gura de pestera, strabatand un tunel lung de 2 km in care s – au format numeroase cascade, saritori si lacuri adanci. Apele acestui rau subteran apar definitiv la suprafata in Izbul Galbenei, drenand aproape in intregime bazinul inchis Padis – Cetatile Ponorului.

La cumpana dintre Valea Galbenei si Bazinul Padis – Cetatile Ponorului putem sa admiram doua interesante avene, una situata deasupra celui de al doilea cerc al Cetatilor cu o adancime de 40 m iar al doilea situat chiar pe creasta despartitoare, adapostind in adancul sau *Ghetarul natural de la Bortig*, care reprezinta ca marime al treilea ghetar permanent din tara noastra (M. Bleahu, 1976).

Cetatile Ponorului si Cheile Galbenei, pe langa grandioasele fenomene carstice pe care le adaposteste mai prezinta si o bogata vegetatie cu numeroase elemente floristice nordice si alpine care sunt avantajate de conditii microclimatice specifice determinate de o altitudine coborata si de particularitatile terenului.

Pentru conservarea acestor frumuseti naturale intreaga zona a fost declarata monument al naturii si propusa de a fi inclusa in viitorul *Parc National al Muntilor Apuseni*.

Inca din anul 1924, prof. AL. BORZA a intocmit proiectul de creare a unui parc national care sa cuprinda: Izvoarele Somesului Cald, Pestera Zmeilor, Ghetarul de la Scarisoara, Valea Ordancusii s.a.

In anul 1959, renumitii speologi M. Bleahu si M. Serban au scos din nou in evidenta frumusetatea si bogatia de fenomene carstice existente in aceasta regiune si sustin necesitatea infiintarii acestui parc din Muntii Apuseni.

Crearea acestui parc national ar avea scopul de a ocroti splendoarea fenomenelor carstice precum si peisajul natural bogat in vegetatie virgina oferind iubitorilor naturii o zona putin cunoscuta, unica in tara prin frumusetatea sa naturala.

SARITOAREA BOHODEIULUI

Reprezinta o rezervatie complexa geologica, floristica si forestiera cu o suprafata de 174.60 ha, o interesanta cadere de apa (cascada) cu o inaltime de 80 m situata pe Valea Aleului la care se ajunge din comuna Pietroasa, parcurgand soseaua Oradea – Deva.

Aceasta cascada este formata din numeroase trepte inalte, care sunt constituite din cuarțite de culoare galbuie, ruginie si violacee care impreuna cu falnicii molizi ce o strajuiesc dau acestei zone un farmec deosebit si salbatic, fapt pentru care a fost si declarata rezervatie stiintifica.

2. Rezervatii Geologice si Geomorfologice

VALEA SIGHISTEL

Rezervatia geologica cu o suprafata de 420,40 ha adaposteste un numar de pesteri si numeroase avene pe o suprafata de circa 20 km pe valea Sighistelului si este cuprinsa intre crestele Tapul – Barloioasa si Tapul Prislop.

La aceasta interesanta vale caracteristica se poate ajunge din soseaua nationala Lunca – Turda, spre orasul Campeni si de aici la 2 km, in satul Sighistel de unde incepe valea cu acelasi nume.

Inca din satul Sighistel isi fac aparitia primele marturii a zonei caracteristice care va da nastere primelor pesteri: *Pestera din Corni*, declarata monument al naturii si *Pestera de la Fata Pietrii*.

In partea stanga a zonei calcaroase distingem *Pestera Tibocoia*, dupa care sub o arcada calcaroasa patrundem in *Pestera cea cu Punte*.

In continuare, in dreapta unui versant abrupt putem sa admiram o salba de pesteri ca: *Pestera de Sus de la Corbesti*, *Pestera de la Zvarlusul Corbustilor*, *Pestera Corbasca* (monument al naturii), iar mai departe se observa *Pestera Mica* si *Mare*, din Dambul Colibii.

Strabatand valea Sighistelului putem sa vizitam o serie de pesteri ca: *Dracoia*, *Suruta* si gura rotunda a izbulului *Gaura Fetii*, dupa care ne indreptam spre Valea Sohodului, care a devenit renumita datorita intereselor pesteri si formatiunii caracteristice ca: *Pestera Magura* (monument al naturii), *Coliboaia* insotite de numeroase doline, ponoare, izbucuri si lapiezuri.

Datorita frumusetilor sale caracteristice si peisagistice, valea Sighistelului a fost declarata monument al naturii, in care se interzice exploatarea padurii si a calcarului.

2. Rezervatii Speologice

PESTERA VANTULUI

Aceasta splendida peștera a Munților Apuseni, este situată pe malul stâng al Crisului Repede, în imediată vecinătate a localității Suncuius, cu o suprafață de 100 ha.

Peștera Vantului are o lungime de peste 6 km și este străbătută de un curs subteran de apă, fiind întreruptă de lacuri și sifoane, organizate pe trei etaje successive, fiecare cu nivele de eroziune tăiate în roca sub formă de console și praguri.

În majoritatea camerelor, tavanele galeriilor sunt îmbracate pe suprafețe întinse în cruste albe de gips cristalin, excepțional de frumoase, care apar sub formă de *anthodite* cu

structura fibroasa si sclipiri sidefii sau sub forma de cristale aciculare dezvoltate in nisipurile aluvionare ale etajelor parasite de ape.

Fauna pesterii este reprezentata de nematodul triglobiont, sincaridul, isopodul, diplopodele si coleopterul, endemice in Muntii Apuseni.

PESTERA URSILOR

Rezervatie speologica cu o lungime de peste 1,5 km, descoperita in anul 1975 intr – o fosta cariera de marmura din satul Chiscau, comuna Pietroasa.

Pestera Ursilor este amplasata in Bazinul Crisului Negru, deschizandu – se la o altitudine de 419 m in flancul Nordic al Dealului Magurii, imediat in amonte de satul Chiscau.

Ea cuprinde doua nivele principale de galerii cu o desfasurare liniara.

Nivelul superior, inactiv, este constituit dintr – o galerie spatiala, lipsita de denivelari accentuate si foarte bogat concretionata, adapostind numeroase stalagmite, scurgeri si masive stalagmitice, draperii, campuri de stalactite etc. Multe din aceste formatiuni au o morfologie si un aspect particular, datorita printre altele calcarului marmorean in care este sapata pestera.

Galeria inferioara este activa, mai putin concretionata, exceptie facand un diverticol in care se dezvolta remarcabile cristalizari calcitice , de tipul celor din Pojarul Politei.

Originea cursului de apa corespunde probabil unor pierderi in pat din bazinul superior al vaii Brusturilor, in timp ce resurgenta este reprezentata de iesirea la zi a apelor din Huda de la Chiscau – o cavitate de 150 m. lungime, semnalata inca din 1863 de catre A. Schmidl.

Fauna cavernicola terestra este constituita mai ales din coleoptere bathysciinae (Phleuon si Bihorites) si izopode trichoniscidae (Mesoniscus); in fauna acvatica au fost semnalate sincaride (Bathynella).

Pestera adaposteste un numar mare de fosile apartinand faunei din perioada pleistocen superior – holocen si mai ales ursului de caverna (Ursus spelaeus), dintre care se remarca in mod deosebit un schelet de urs – singurul cunoscut in Romania, conservat pe o terasa aluvionara din galeria inferioara.

3. Rezervatii Paleontologice

PUNCTUL FOSILIFER DEALUL SOMLEU

Situata in apropierea satului Betfia, la circa 8 km de Baile 1 Mai de langa Oradea, are o suprafata de 0,5 ha.

In apropierea satului Betfia se afla o avena adanca de 11 m, inconjurata de Dealul Somleu pe care s – au identificat 13 puncte fosilifere, independente, diferite ca varsta.

Fosilele identificate in aceasta regiune cuprind resturi de *reptile, pasari, mamifere, rozatoare si carnivore.*

In acest punct fosilifer s – au descoperit pentru prima data in tara noastra resturile marelui carnivor felin *Machairodus* si chiar unele specii noi pentru stiinta ca: *Pliomys episcopalism, Allophaiomys pliocaenicus, A. Laguroides, Muscardinus dacicus* s.a.

Cercetarile paleontologice incepute in aceasta zona inca din anul 1911, au scos la iveala numeroase asociatii faunistice care s – au perindat in Pleistocenul mediu.

Datorita valorii sale stiintifice, paleogeografice, acest punct fosilifer a fost declarat monument al naturii.

PUNCTUL FOSILIFER TASAD

Rezervatia paleontologica este situata in apropierea satului Tasad (comuna Dragesti) la 20 km sud – est de Oradea, la cumpana Crisului Repede si a Crisului Negru.

Strabatand pitoreasca vale a Pesterii, afluent al Crisului Negru, ajungem la altitudinea de 230 m, unde in versantii abrupti calcarosi apare *Pestera de la Tasad*, strabatuta de un mic parau. Aceasta pestra este interesanta deoarece ea este constituita din calcare badeniene, ce au fost perforate pe o lungime de 68 m de un mic parau.

Aceste calcare fac parte din vechiul bazin intramontan care in timpul Miocenului mediu si superior reprezenta un mic golf al marii care se intindea in actuala depresiune panonica inconjurata de Muntii Bihorului si Padurea Craiului la est si Muntii Codru Moma la vest.

In aceste calcare badeniene de la Tasad s – au exidentiat numeroase fosile de alge calcaroase, corali, spongieri, echinide, briozoare, moluste si viermi.

Din marea diversitate a faunei fosile amintim doar cateva specii mai deosebite ca: *Schizaster calceolus*, *Spatangus austriacus*, *Scutella vindobonensis*, *Membranipora lacroixi*, *Arca diluvii*, *Luncina dupardinii*, *Corbula gibba*, *Chlamys multistriata*, *Pycnodonata cochlear*, *Calyptrea chinensis*, *Turritella archimedis*, *Dentalium badense* s.a.

Studiul geologic al acestei zone interesante din bazinul Beiusului a preocupat in mod deosebit pe geologul M. Pauca (1935).

PUNCTUL FOSILIFER PIATRA NEAMTULUI

Rezervatia paleontologica este situata pe Valea Toplitei, afluent al Crisului Negru, la 3,5 km de satul Miheleu (comuna Lazareni), la care se poate ajunge din soseaua Oradea – Beius spre Hidiselul de Jos. Rezervatia are o suprafata de 0,60 ha si este amplasata in golful neogen al Beiusului cu deschidere larga catre depresiunea panonica.

In aceasta zona predomina depozitele badeniene care contin bogate resturi fosilifere cum sunt, indeosebi, recifii de varsta badeniana care caracterizeaza si Piatra Neamtului. In aceste depozite de calcar s – au identificat numeroase resturi fosile ca: *Chlamys elegans*, *Venus multilamella*, *Corbulla carinata*, *Calyptrea chinensis*, *Veretus*, *Cerithium*, *Pirenella*, *Solarium*, *Serpula*, impreuna cu numeroase concretiuni de alge si corali.

Studiul monografic al acestor depozite a fost facut de geologul M. Pauca (1935).

PUNCTUL FOSILIFER PESTIS

Rezervatia paleontologica este situata la 2 km de satul Pestis, la care se poate ajunge plecand din orasul Alejd, situat pe soseaua nationala Cluj-Napoca – Oradea.

Aceasta rezervatie este constituita din depozite vechi de Marnocalcare si sisturi marnoase cenusii-verzui printre care se intercaleaza calcarele lumasetice.

Aceste depozite contin resturile unor reptile medio – triasice, saurapterigiene, placodante, testudinate, dinosaurieni si squamate. Foarte frecvente sunt resturile fosile ale reptilei carnivore *Notosaurus procerus*.

Deoarece in acest punct fosilifer de la Pestis s – au identificat unicele fosile de reptile triasice, el a fost declarat monument al naturii.

RECIFUL DE RUDISTI DE LA VALEA CRISULUI

Rezervatia paleontologica este situata pe Valea Negrutii, nu departe de satul Valea Crisului, asezat pe soseaua care duce la Bratea – Rosia Beius, in apropierea localitatii Borod.

Vaile celor doua paraie, Gruiet si Petrele, care se despart in aceasta regiune sunt construite din gresii conglomeratice ce alterneaza cu bancuri de calcar cenusii.

In aceste bancuri de calcare s – au identificat numeroase exemplare de *Acteonella*.

In aceste depozite, cu o grosime de cca 200 m, s – au evidentiat doua bancuri masive de *rudisti*, care reprezinta *lamelibranhiate* cu valve asimetrice, una bine dezvoltata in forma de cupa si alta redusa care are rol de capac. Aceste bivalve se fixau de substrat si formau colonii care sunt bine conservate in aceste depozite unde se pot vedea milioane de indivizi inghesuiti si suprapusi, formand un perete compact cu o grosime de 10 – 15 m.

In aceste bancuri s – au identificat 12 specii de rudisti apartinand genurilor: *Hippurites*, *Radiolites* si *Bournonia*.

III Caile de comunicatie

Reteaua cailor de comunicatie feroviara si rutiera de pe teritoriul judetului Bihor asigura realizarea unor legaturi iesnicioase ale Romaniei cu tarile Europei Centrale si Occidentale prin punctele de frontiera de la Episcopia Bihorului, Salonta si Valea lui Mihai. Prin intermediul aeroportului din Oradea, judetul Bihor are legaturi directe cu mai multe orase ale tarii (inclusiv cu Bucuresti), precum si cu unele tari ale Europei.

IV Obiectivele turistice

Din punct de vedere turistic deosebim in judet o serie de zone amenajate, inzestrate cu cai de comunicatii, cabane, marcaje etc., pe langa care mai exista o sumedenie de zone de interes turistic, ale caror frumuseti reclama intrarea lor neintarziata in circuitul turistic al tarii.

O puternica atractie turistica o constituie zona carstica Padis – Cetatile Ponorului din Muntii Bihor, cu fenomene carstice complexe (pesteri, avenuri, doline, izbucuri, sorburi etc.). Un interes aparte il au varful Curcubata Mare, valea superioara a raului Galbena, cu aspect de canion, Pestera Meziad, zona carstica Vascau, cu izbuluc de la Calugari, statiunea montana Stana de Vale.

In sud-vestul masivului central al Bihorului pe cursul superior al vaili Sighistelului, afluent al Crisului Negru, cu aspect de canion pe ultima portiune (circa 100 m), se gasesc aproape 30 de pesteri, dintre care unele sunt declarate monumente ale naturii. Intre acestea se remarca in special Pestera Magura, renumita pentru bogatia de concretiuni de mari dimensiuni si Pestera Corbasca, cu forme carstice deosebit de pitoresti si interesante.

In afara zonelor carstice, de un pitoresc deosebit, din Muntii Padurea Craiului si Bihor, se remarca si platoul calcaros al Vascaului din Muntii Codru-Moma, unde se gaseste izvorul carstic intermitent (Izbuc) de la Calugareni, accesibil din comuna Cristioru de Jos.

A Obiective turistice ale cadrului natural

Cele mai importante zone de interes turistic sunt:

- Zona de la Vadu Crisului.

- Zona Meziadului.
- Zona carstica Padis – Catatile Ponorului.
- Zona Sighistelului.
- Zona vaii Aleului.
- Zona Cucurbata Mare – Piatra Graitoare.
- Zona valea Iada – Stana de Vale.
- Zona carstica a Vascaului – izbulul intermitent de la Calugari.
- Zona vaii Finis – Huta.
- Oradea si zona preoraseneasca.
- Complexul lacurilor amenajate din Campia Tisei (Cefa, Inand, Tamasa)

Zona de la Vadu Crisului

Accesibila prin calea ferata Oradea – Cluj sau prin ramificatia rutiera din DN. 1, de la Topa de Cris, reprezinta un complex carstic deosebit de pitoresc, conditionat de calcarele Padurii Craiului. In acest sens semnalam, pe langa defileul Crisului Repede strajuit de abrupturi salbatice, o serie de pesteri, dintre care mai insemnate sunt: Pestera Vadului, Pestera Podinului, Casa Zmaului, Pestera cu Apa, Pestera Fugarilor, Pestera Deventului, Pestera Caprei.

In sfera de influenta a acestei zone turistice apare si platoul carstic Zece Hotare, ciuruit de doline si uvale, precum si Pestera Vantului de langa Suncuius.

Trebuie remarcat faptul ca Pestera Vadului este amenajata avand in imediata vecinatate si o cabana cu o pozitie deosebit de pitoresca. Frumusetea locului este subliniata si de prezenta cascadei piriului Pestireu, care traverseaza Pestera Vadului.

Zona Meziadului

Se caracterizeaza prin prezenta uneia dintre cele mai mari pesteri din tara noastra – Pestera Meziad -, dispusa in cinci etaje, cu o lungime a galeriilor de 3.400 m.

Accesul in zona este asigurat de o sosea ce pleaca din localitatea Beius. Totodata, prezenta unei cabane, precum si farmecul deosebit al imprejurimilor fac ca numerosi turisti sa se abata, din drumul lor, pentru a vizita aceasta zona.

Zona carstica Padis – Cetatile Ponorului

Reprezinta regiunea turistica cea mai insemnata din tara, atat datorita frumusetii peisajului, cat si a complexitatii fenomenelor sale carstice.

In zona se poate ajunge fie pe drumuri de culme, venind de la Stana de Vale sau Scarisoara, fie urcand pe soseaua de la Sudrigiu, Pietroasa etc. In cadrul ei distingem mai multe subunitati, fiecare din ele cu aspectele sale caracteristice:

- *Padisul* reprezinta o depresiune sculptata in calcare, avand baza ciuruita de doline si sorburi, prin care se pierd apele de suprafata in adancuri;
- *Poiana Ponor* constituie o polie tipica in care reapar, printr – un izbul puternic, apele pierdute in Padis;
- *Lumea Pierduta* cuprinde un platou acoperit cu o padure deasa de conifere in care apar o serie de avene (Negru, Acoperit), pesteri (Pestera Gemanata, Pestera de la Caput), doline, izbuluri, sorburi;

- *Cetatile Ponorului* reprezinta fenomenul carstic cel mai impresionant, fiind alcatuit din trei avene adanci, care se inscriu intr – o depresiune impadurita cu un diametru de 1 km si o adancime de 300 m; peretii prapastiosi, un curs de apa salbatec, ce se pierde intr – o pestera subterana, precum si aceasta din urma fac din aceasta regiune una dintre cele mai pitoresti din tara noastra;
- *Valea Galbena* incepe sa se desfasoare de la Izbul Galbenei, in care sunt adunate toate apele din Cetatile Ponorului; abrupturile taiate in calcare, suvoiul apei cu numeroase cascade si marmite, pesterile care se deschid in peretii vaii conditioneaza prezenta uneia dintre cele mai grandioase chei din muntii nostri, foarte greu accesibila turistilor neexperimentati;
- *Groapa de la Barsa* prezinta fenomene carstice variate, dintre care merita sa amintim un ponor prabusit si trei pesteri (Pestera Neagra, pestera cu ghetarul de la Barsa si Pestera Zapodie).

Zona Sighetelului

Se caracterizeaza si ea printr – un relief carstic reprezentat prin doline, pesteri, vai cu peretii prapastiosi etc.

Zona vaii Aleului

Situata sub masivul Carligati, poate fi vizitata utilizand derivatia de la Sudrigiu (Soseaua Vascau - Oradea), pe valea Crisului Pietros, pana la confluenta cu valea Aleului, si de aici, in amunte pe aceasta vale. Frumusetea povarnisurilor abrupte ale Muntilor Bihorului, Cascada Bohodeiului, clima de adapost, terenul din Poiana Aleului, extreme de propice pentru amenajari, recomanda necesitatea ca, neinterziat, regiunea sa fie amenajata turistic.

Zona Curcubata Mare – Piatra Graitoare

Accesibila din pasul Vartopului sau comuna Cristior, constituie o regiune pe nedrept ocolita de turisti. Masivitatea reliefului, prezenta circurilor glacio – nivale si a altor fenomene naturale deosebit de interesante invita pe drumeti pentru a fi vizitate.

Zona valea Iada – Stana de Vale

Se desfasoara de – a lungul a circa 42 km, de la confluenta vaii Iada cu Crisul Repede pana in bazinetul de la Stana de Vale. Farmecul regiunii este dat de alternanta sectoarelor salbatece de defileu cu bazinete, in care valea se largeste pentru a cuprinde poieni cu fanate. La toate acestea se adauga, apoi, prezenta numeroaselor repezisuri ”saritori”, dintre care Saritoare Iedutului si Cascada Iadolina sunt deosebit de pitoresti.

Depresiunea Stana de Vale este dominata de masive muntoase inalte, reprezentand unul dintre cele mai insemnate noduri turistice din Muntii Apuseni, mai ales ca poate sa ofere posibilitati de cazare si hrana. Importanta acestei zone va creste si mai mult atunci cand va fi terminat lacul de acumulare din amunte de localitatea Remeti.

Zona carstica a Vascaului – izbulul intermitent de la Calugari

Este situata in partea estica a Masivului Moma. Pe langa relieful carstic de suprafata, reprezentat prin doline, polii, sorburi, un interes deosebit il ridica izbulul intermitent de la Calugari. Situat intr – o zona deosebit de pitoresca, accesibila fie din comuna Ponor, constituie un fenomen stiintific interesant prin raritatea sa. Datorita unei circulatii subterane pe baza de sisteme sifonale, apa izbucneste la suprafata intermitent.

Zona vaii Finis - Huta

Situata in Muntii Codrului, este cunoscuta mai mult pe plan local. De la localitatea Finis, din imediata vecinatate a Beiusului, un tren forestier te urca pe una din cele mai frumoase vai din Muntii Codrului pana la pastravaria din bazinetul de la Huta.

Oradea si zona preoraseneasca

Este deosebit de insemnata prin monumentele arhitectonice, institutiile social – culturale, apele termale din regiunea Parcului Muncitorilor, precum si datorita complexului balnear de la Felix si 1 Mai. In ultimul caz, prezenta unor raritati faunistice si floristice de apa calda, cum sunt *Melanopsis* si *Nymphaea*, cantonate in lacul Peta, ridica foarte mult insemnatatea turistica a zonei.

Complexul lacurilor amenajate din Campia Tisei (Cefa, Inand, Tamasda etc.)

Intinderea mare de ape si prezenta unor paduri poenite prin apropiere fac de neuitat un apus de soare in campie. Merita sa i se acorde acestei zone toata atentia, pentru a intra in circuitul turistic al judetului si chiar al tarii.

B Obiective turistice antropice

La toate aceste frumuseti, alcatuite mai mult de natura, ar trebui sa amintim si frumusetile daltuite de mana si priceperea omului. In acest sens, merita ca drumetul sa poposeasca si sa viziteze bisericile de lemn de la Rieni, Bradet, Copaceni (de pe soseaua Vascau – Oradea) sau cea de la Gheghie. Cunoscuta este maiestria mestesugarilor din zona Beiusului, care au creat veritabile opere de arta populara, ca lucrari de ceramic, lucrari in lemn si costume populare.

Pe teritoriul judetului Bihor exista numeroase biserici construite din lemn, reprezentative pentru arhitectura specific romaneasca din sec. XVII-XVIII. Amintim doar cateva din localitatile unde pot fi intalnite acestea: Rieni, Dumravani (comuna Buntesti), Totoreni (comuna Tarcaia), Gheghie (comuna Auseu) etc.

Pe teritoriul judetului s-au facut importante descoperiri arheologice. La otomani (in comuna Salacea) s-a descoperit o asezare fortificata din epoca bronzului. Din aceeasi perioada dateaza si cetatua de la Salacea.

V Concluzii

Judetul Bihor are multe frumuseti care invita pe cititori la drumetie, iar pe locuitorii acestuia la noi si ample transformari.

Bibliografie

Berindei, I. O., Pop, Gr. P. (1972), – Judetele Patriei. Judetul Bihor, Editura Academiei Republicii Socialiste Romania, Bucuresti.
Ghinea, D. (2002), – Enciclopedia Romaniei, Editura Stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti.
www. Despre Bihor. Ro
Mohan, Gh., Ardelean, A., Georgescu, M. (1993), - Rezervatii si monumente ale naturii din Romania, Editura Casa de Editura si Comert “Scaiul”, Bucuresti.